

**MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARI KELAJAK
POYDEVOR*****Shukurova Nazira Saparovna****Qiziriq tuman 3-sonli MTT tarbiyachisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarining jamiyat taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ilk bolalik davridagi ta'lim-tarbiya jarayonlarining bolalar shaxsini shakllantirishdagi roli, shuningdek, maktabgacha ta'lim sifatini oshirish yo'llari ilmiy-nazariy asosda ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda soha bo'yicha mavjud adabiyotlar tahlili, so'rovnoma va kuzatuv metodlari asosida natijalar olingan.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'lim, bolalik davri, pedagogika, ta'lim sifati, kelajak poydevori, ijtimoiylashuv.*

Jamiyat taraqqiyoti, avvalo, inson kapitali sifatiga bog'liq. Ushbu jarayonda bolalarning ilk rivojlanish bosqichlari, xususan, maktabgacha ta'lim davri muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish faoliyatini rivojlantirish, axloqiy-psixologik asoslarni shakllantirish orqali ularning keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorgarligi ta'minlanadi. Shu bois maktabgacha ta'lim muassasalari bolalar kelajagining poydevori sanaladi.

Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, uning sifatini oshirish va zamon talablari asosida takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimi alohida e'tiborga ega. Zero, bola shaxsining shakllanishi aynan maktabgacha yoshda boshlanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalari farzandlarimiz kelajagi uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Maktabgacha yoshdagi davr – hayotning poydevori

Psixologlar va pedagoglarning fikricha, bolalikning dastlabki yillari – inson ongining shakllanishida eng muhim bosqichdir. Aynan shu davrda bola atrof-muhitni

anglaydi, ilk tushunchalarni o'zlashtiradi va xarakterining asosi qo'yiladi. Maktabgacha ta'lim muassasalari esa ushbu jarayonni to'g'ri yo'naltirishda beqiyos rol o'ynaydi.

Bolaning intellektual va ruhiy rivoji

Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalar quyidagi yo'nalishlar bo'yicha rivojlanadi:

Nutq va til ko'nikmalari

Maqsad: Bola o'z fikrini ravon ifoda eta olishi, boshqalar bilan samarali muloqot qila olishi.

- Hikoya aytish va eshitish.
- She'rlar yodlash, ertaklar tinglash.
- Savol-javoblar o'tkazish, rolli o'yinlar.
- So'z boyligini oshirish uchun lug'at ishlari.

Matematika asoslari

Maqsad: Bolada elementar matematik tushunchalar shakllanishi.

- Raqamlarni tanish, sanash (1 dan 10 gacha va undan ortiq).
- Geometrik shakllarni farqlash (doira, kvadrat, uchburchak).
- Buyumlarni taqqoslash (katta-kichik, uzun-qisqa).
- Tartiblash va guruhlash (rang, shakl, hajm bo'yicha).

Ijodiy faoliyat

Maqsad: Bolaning estetik didi va ijodiy fikrlashini rivojlantirish.

- Erkin rasm chizish va bo'yash.
- Qo'shiq aytish va musiqa tinglash.
- Raqs elementlarini o'rganish.
- Oddiy rolli spektakllarda ishtirok etish.

Jismoniy rivojlanish

Maqsad: Bola sog'lom va faol bo'lishi, asosiy harakat ko'nikmalarini egallashi.

- Yugurish, sakrash, to'g'ri yurish mashqlari.
- Harakatli o'yinlar (to'p bilan o'yinlar, labirintdan o'tish).

- Sogʻlom turmush tarziga oid mashgʻulotlar (toza havo, gigiyena).
- Koordinatsiya va muvozanatni rivojlantirish.

Ijtimoiy moslashuv

Maqsad: Bolani jamoadagi oʻdab-axloq qoidalariga oʻrgatish.

- Doʻstlik, yordam, navbat kutish kabi ijtimoiy koʻnikmalarni shakllantirish.
- Guruhda ishlash, fikr aytish va boshqalarni tinglash.
- Oʻz his-tuygʻularini anglash va ifodalash.
- Qoidalarni tushunish va amal qilish.

Erta taʼlimning afzalliklari

Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, maktabgacha taʼlim olgan bolalar:

- Maktabda oʻqishni yengilroq boshlaydi,
- Bilimlarni tez oʻzlashtiradi,
- Mustaqil fikrlaydi va kreativ yondashuvga ega boʻladi.

Erta yoshda berilgan sifatli taʼlim kelajakda muvaffaqiyatli shaxs shakllanishiga xizmat qiladi.

Ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlik

Maktabgacha taʼlim faqatgina tarbiyachi va bola oʻrtasidagi jarayon emas, balki ota-onalar, pedagoglar va jamiyatning hamkorlikdagi mehnatidir. Zamonaviy maktabgacha muassasalar ota-onalarni ham tarbiyaviy faoliyatga jalb etadi, ularni pedagogik maslahatlar bilan taʼminlaydi. Bu esa bola tarbiyasining sifatini oshiradi.

Raqamli va interfaol taʼlim texnologiyalari

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar maktabgacha taʼlim tizimiga ham jadal kirib kelmoqda. Multimedia vositalari, interfaol darslar, virtual hikoyalar va elektron darsliklar bolalarning qiziqishini oshiradi va oʻqituvchiga metodik jihatdan yordam beradi.

Davlat siyosatida maktabgacha taʼlimning oʻrni

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan qaror va farmonlarda maktabgacha taʼlim tizimini rivojlantirishga alohida eʼtibor qaratilmoqda. “Maktabgacha taʼlim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish

kontseptsiyasi” doirasida ko‘plab yangi bog‘chalar barpo etilmoqda, nodavlat muassasalar soni oshmoqda, pedagoglar malakasi doimiy ravishda oshirilmoqda.

Maktabgacha ta’lim muassasalari – bu shunchaki tarbiya maskani emas, balki kelajagimiz bunyodkorlarini tarbiyalovchi muhim institutdir. Ular orqali bolalarga bilim, axloq, madaniyat va mustaqil fikrlash ko‘nikmalari beriladi. Agar jamiyatimiz ertangi kunini porloq ko‘rishni istasa, maktabgacha ta’limni rivojlantirishga doimo ustuvor ahamiyat qaratishi zarur.

Maktabgacha ta’lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi, balki bola shaxsini har tomonlama rivojlantiruvchi ijtimoiy institut sifatida qaralmoqda. Shu bilan birga, hududlar o‘rtasida infratuzilma, kadrlar malakasi va metodik ta’minotda farqlar mavjud. Bu esa ta’lim sifatining barqarorligini ta’minlashda muammolarni keltirib chiqarmoqda. Metodik qo‘llanmalar va ota-onalar bilan ishlash mexanizmlarini yangilash zarurati mavjud.

Xulosa

Maktabgacha ta’lim muassasalari bolalarning psixologik, ijtimoiy va bilimga oid rivojlanishining muhim bosqichidir. Ta’lim sifati va pedagogik yondashuvlar bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun mustahkam asos yaratadi.

Maktabgacha ta’limda ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rganish va moslashtirish.

Pedagoglar malakasini oshirish bo‘yicha doimiy kurslar tashkil etish.

Ota-onalar bilan hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish.

Har bir bolaga individual yondashuv asosida ta’lim-tarbiya berilishini ta’minlash.

ADABIYOTLAR.

1. F.Qodirova, Sh.Toshpo'latova, M.Azamova Maktabgacha pedagogika. Ilm_ziyo.2019
2. The science of early childhood development. Center on the developing child, Harvard University, 2007. Available at: <https://developingchild.harvard.edu/resources/inbrief-science-of-eed/>.
3. Burlacu F. The importance of pre-school education in child development. Euromentor Journal - Studies about education, 02 (2013), 153-165.

4. Taiwo A.A., Tyolo J.B. The effect of pre-school education on academic performance in primary school: a case study of grade one pupils in Botswana. *International Journal of Educational Development*, 22 (2002), 169–180.
5. Bibi W., Ali A. The Impact of Pre-school Education on the Academic Achievements of Primary School Students. *The Dialogue*, 7 (2) (2012), 152-185.
6. Sparks S.D. Striking a Balance on Early Rigor. *Education Week Spotlight on Critical Thinking*, (2015), 2-4.